

Ffeil Ffeithiau Sbwriel Morol

O'r ffynhonnell i'r môr

Mae wedi'i amcangyfrif bod 11 miliwn tonnell o blastig yn cyrraedd y môr yn fyd eang bob blwyddyn (1), a bod 80% o sbwriel yn y môr yn dod o ffynonellau ar y tir. (2)

Mae ffynonellau ar y tir yn gallu cynnwys sbwriel bwriadol ac anfwriadol. Dyma'r eitemau sy'n cael ei fflysio i lawr toiledau, sinciau a draeniau, sbwriel sy'n cael ei chwythu gan y gwynt o finiau a safleoedd tirlenwi a sbwriel sy'n cael ei gario gan dŵr glaw i mewn i ddraeniau, afonydd ac yn y pendraw, y môr. Mae sbwriel yn broblem ar y môr hefyd gyda ffynonellau fel pysgota, cychod hwylio, cychod cyflym, llongau masnachol a gollyngiadau sy'n achosi llygredd sbwriel.

Image: Natasha Ewins

Image: Natasha Ewins

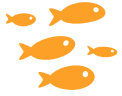

Amserlen Sbwriel

Mae sbwriel yn y cefnfor yn cymryd hirach i ddiraddio na sbwriel ar y tir, ond bydd yn dechrau diraddio yn y pendraw o ganlyniad i'r tonnau, ceryntau, dŵr hallt a golau'r haul. Mae'r amser mae'n cymryd i ddiraddio yn amrywio'n fawr o 1-450 o flynyddoedd gan ddibynnu ar briodweddau'r sbwriel. Mae microblastigau yn broblem amgylcheddol ddifrifol. Maen nhw'n blastigau sydd wedi torri i ddarnau llai na 5mm, yn ogystal â darnau llai fel microffibrau, neu belenni plastig sy'n cael eu defnyddio i gynhyrchu plastig.

1. Pew 2020
2. Europa 2016

Ffeil Ffeithiau Sbwriel Morol

Bywyd Morol a Sbwriel

Mae eitemau sbwriel yn gallu achosi niwed i bob math o fywyd morol o blancion bach i forfilod.

Mae anifeiliaid yn gallu cael eu dal mewn sbwriel, gan achosi anafiadau, llai o symuded a marwolaeth hyd yn oed. Mae amlyncu sbwriel yn enwedig plastig yn achosi llawer o broblemau i fywyd morol gan nad ydyn nhw'n gallu treulio'r plastig. Os yw anifeiliaid yn amlyncu llawer o blastig mae'n gallu arwain at yr anifail yn newynu gan nad oes lle ar ôl am fwyd yn eu stumogau. Roedd un astudiaeth wedi darganfod bod gan 100% o grwbannod blastig yn eu stumogau. (3). Mewn rhai ardaloedd, mae cymaint o blastig ar lawr y môr fel y gall fygu'r anifeiliaid a'r planhigion sy'n byw yno.

Rhywogaethau Ymledol

Mae ceryntau'r cefnfor yn gallu symud plastigau ar draws y byd. Mae anifeiliaid a phlanhigion bach yn gallu teithio ar wyneb y plastig a theithio gyda'r ceryntau, gan gyflwyno rhywogaethau anfrodorol i ardaloedd newydd. Mae cyflwyno rhywogaethau anfrodorol yn gallu achosi niwed i'r ecosystem.

Cemegau Plastig

Mae llawer o gemegau sy'n cael eu defnyddio i gynhyrchu deunyddiau plastig yn garsinogenaid. Mae halogyddion gwenwynig yn gallu cronni ar wyneb deunyddiau plastig sydd wedi diraddio ac wedi bod o dan y dŵr am amser hir. Pan fydd anifeiliaid morol yn amlyncu plastig ar ddamwain, mae'r halogyddion gwenwynig yn mynd i mewn i'w systemau treulio ac mae'r rhain yn gallu cronni yn y we fwyd dros gyfnod o amser.

Image: JHS Archer-Thomson

Image: Natasha Ewins

Ffeil Ffeithiau Sbwriel Morol

Arolygon Sbwriel

Mae arolygon sbwriel yn bwysig nid unig ar gyfer clirio sbwriel, ond hefyd am gasglu data ar y mathau o sbwriel sy'n llygru'n hamgylchedd. Beachwatch yw ein menter genedlaethol ar gyfer glanhau ac arolygu traethau. Mae'r fenter hon wedi bod yn gweithredu ers dros 25 blwyddyn. Mae ein gwirfoddolwyr gwych yn mynd i draethau ar draws y DU i lanhau ac arolygu ein morlin, gan gasglu a chofnodi'r sbwriel maen nhw'n dod o hyd iddo ar ddarn o draeth 100m o hyd. Mae'r data am y sbwriel hwn yn helpu i lywio ein hymgyrchoedd yn ogystal â llobio'r llywodraeth. Mae wedi arwain at newidiadau dylanwadol megis codi arian am fapiau plastig ar draws y DU, gwaharddiadau ar ficro belenni a newidiadau i becynnau weips gwlyb. Rydym yn defnyddio'r data i ddod o hyd i ffynonellau sbwriel hefyd. Er enghraifft, os ceir swm sylweddol o falurion yn ymwneud â charthffosiaeth mewn ardal, rydym yn gweithio gyda'r cwmnïau trin carthffosiaeth i geisio gwella'r gweithfeydd trin carthffosiaeth. Rydym yn gweithio gyda chymunedau hefyd i godi ymwybyddiaeth am yr hyn y dylai gael ei fflysio i lawr y toiled a'r hyn na ddylai gael ei fflysio.

Lleihau Sbwriel

Mae angen i ni gyd wneud ein rhan i leihau sbwriel yn yr amgylchedd. Drwy ailfeddwl sut ydym yn siopa a beth rydym yn ei ddefnyddio yn ein bywydau bob dydd, rydym i gyd yn gallu gwneud gwahaniaeth. Mae gwrthod plastigau dianghenraid a deunyddiau eraill rydym yn eu defnyddio ac atgyweirio yn ogystal ag amnewid yn gamau pwysig rydym yn gallu eu cymryd. Drwy addysg, rydym yn gallu helpu i godi ymwybyddiaeth, hyrwyddo ymddygiad cadarnhaol ac ymgyrchu am newid o fusnesau a'r llywodraeth.

Image: Natasha Ewins

Image: Billy Barraclough

Ffeil Ffeithiau Sbwriel Morol

Ailgylchu

EHyd yn oed os ydyn ni'n lleihau'r eitemau rydym yn eu defnyddio, bydd yn dal angen i ni daflu rhai ohonyn nhw i ffwrdd. Dyma le mae ailgylchu effeithiol yn allweddol. Lawr lwythwch ganllaw o'ch cyngor lleol i helpu disgyblion i ddeall yr hyn y gellir ei ailgylchu gartref ac yn yr ysgol. Mae llawer o eitemau yn gallu cael eu hailgylchu, ond os yw eich cyngor lleol yn cynnig opsiynau cyfyngedig, ewch i wefan Terracycle i gael gwybodaeth am lefydd sy'n casglu eitemau.

Mae plastigau yn gallu cael eu hailgylchu ond 2-3 gwaith cyn iddyn nhw golli cryfder, felly mae angen i ni symud i ffwrdd o blastigau i ddeunyddiau sy'n gallu cael eu hailgylchu dro ar ôl tro. Mae angen i newid sut mae nwyddau yn cael eu hailgylchu a sut rydym yn annog arfer gorau i sicrhau bod deunyddiau ac adnoddau yn cael eu gwerthfawrogi. Mae hyn yn gallu cynnwys ail ddylunio pethau neu alw am ysgogiadau economaidd megis cynlluniau dychwelyd ernes, lle mae blaendal bach yn cael ei dalu pan fydd pobl yn prynu potel ddiod un-tro sy'n cael ei ad-dalu pan fyddan nhw'n ei dychwelyd i siop neu safle ailgylchu dynodedig.

Economi Gylchol

Ar hyn o bryd mae ein heconomi'n llinellol, sy'n golygu ein bod ni'n gwneud, defnyddio a gwaredi cynhyrchion gan ddefnyddio adnoddau cyfyngedig. Mae wedi'i amcangyfrif mai ond 9% o blastig sydd wedi'i gynhyrchu erioed yn cael ei ailgylchu (4), felly rydym yn gwybod nad ailgylchu yw'r ateb. Yn lle hynny, mae angen i ni symud tuag at economi gylchol, lle mae cynhyrchion yn cael eu dylunio i gael eu defnyddio dro ar ôl tro. Dylai fod yn bosibl atgyweirio cynhyrchion neu eu troi'n gynhyrchion newydd hefyd. Dylid sicrhau bod cyn lleied o gynhyrchion â phosibl yn cyrraedd safleoedd tirlenwi.

Images: Natasha Ewins